

Toespraak in de Ekklesia Amsterdam in De Rode Hoed op zondag 31 mei 2015 door Huub Oosterhuis

1.

In Rome, in een bocht van de Tiber, waar nu Trastevere is, aan de arme kant, de zelfkant van de toenmalige stad, was een synagoge verstopt in een onaanzienlijk pandje. Daar kwamen Joden en Romeinen bijeen op de eerste dag van de week, in de naam van Jezus - Jezus Messias die gedood is, ja vermoord, en opgewekt ten leven: zo luidde, kort het evangelie dat hen samenbracht en bijeenhield. Joden in de verstrooiing, ver van huis, bijwoners, vreemdelingen op de schopstoel; in het jaar 48 werden, bij het edict van Claudius, alle joden Rome uitgetrapt, acht jaar later mochten ze er weer in - toen ongeveer schreef Paulus zijn brief aan de ekklesia van Rome, een brief aan vervolgte Joden en gesjochte Romeinen, keizer-afvalligen, die zich bekeerd hadden tot het visioen van die andere wereld die 'koninkrijk van God' genoemd werd.

Een machteloos handjevol, Joden en Romeinen, aangevochten zielen. Met gebogen hoofden zitten zij bijeen, eerste dag der week, opstandingsdag. Een joodse schriftgeleerde staat op in hun kring en vertelt hoe zijn voorvaderen, ballingen aan Babels stromen, geleefd hebben met hetzelfde visioen en met dezelfde harde feiten voor ogen: een wereld vol onderdrukking, angst, vervolging, honger, doodsnoed. En hoe ze geklaagd hebben, en hun God, de God van het visioen, ter verantwoording hebben geroepen. En toen heeft hij ze psalm 44 voorgelezen, een klacht tegen de Naam, tegen de God van uittocht en bevrijding in wiens naam 'Ik zal er zijn' het visioen van een andere wereld besloten ligt.

*Gij hebt ons vernederd, verstoten,
Gij levert als slachtvee ons uit
Gij verstroot ons onder de volkeren -
Het kwam alles over ons hoofd
en toch - wij vergaten U nimmer
ons hart was nimmer ontrouw
ofschoon Ge ons gaan deed, gekromd
door het oord waar de jakhalzen huizen
Om U doodt men ons - dag aan dag
Ziet men ons als slachtvee - een troep schapen*

Woorden uit psalm 44 in de vertaling van Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde

Dat machteloze handjevol, daar in Rome, in die dagen, heeft zich in dit protestlied herkend. Zoals her en der in deze wereld, in onze dagen, mensen zich herkennen in die woorden 'om Jou worden wij gedood, afgeslacht als schapen, om Jou en je visioen'. En zo hebben ze 'gebeden' tegen God aan: waarom doe je ons dit aan, waar blijf je, waarom wordt je visioen geen werkelijkheid? Het is om jou dat wij ons niet neerleggen bij de feiten, ons niet schikken in het Systeem. Wij hebben

jou en je visioen niet verlaten, jij hebt ons verlaten – en nog geven we het niet op, hoop tegen wanhoop ...

2.

Aan deze mensen - aan mensen als deze - schreef Paulus zijn brief; vol toespelingen op de geschriften van zijn traditie, op woorden van Mozes en de Profeten en psalm 44. Hij weet wat zij voelen, hij kent hun vertwijfeling, uit eigen ervaring. Hij zegt: deze wereld, met al die volkeren die onder keizerlijke regimes worden leeggeplunderd en tot slaven gemaakt, dat is, ja wat? Zo is het, nog altijd. Maar nu k ies ik ervoor, zegt Paulus - dat is zijn uitgangspunt - om naar deze geschonden, lijdende wereld te kijken vanuit de oorspronkelijke bedoeling van God. Ik kies ervoor te denken dat God bezig is een nieuwe wereld ter wereld te brengen; al dat lijden is barensood en geboortepijn. Deze wereld zucht en lijdt als een vrouw in barenswee en tot op vandaag.

Dat is een interpretatie van de feiten. Je kunt ze ook anders interpreteren, als stom toeval of blind noodlot. Ik, Paulus, kies dit niet in het wilde weg, ik denk en hoop niet zomaar wat. Ik denk en hoop dit, omdat ik het 'geschouwd' heb in Jezus van Nazaret. Hij is de eerstgeborene van de nieuwe wereld. Dat heb ik ingezien, toen ik door hem geroepen werd; toen ik, door een hevig licht ter aarde geworpen, van vervolger tot volgeling werd; toen ik daarna drie jaar in de woestijn was en  e n keer werd weggerukt naar de derde hemel, meegevoerd naar het paradijs en daar 'onzegbare woorden' hoorde. Sindsdien weet ik wat ik weet en hoop ik zoals ik hoop, reikhalzend dat het openbaar mag worden wie wij zijn, dat die onzegbare woorden in vervulling zullen gaan: nieuwe mensheid, met licht bekleed, messiaslichaam aan de dood voorbij.

W at heb je, Paulus, geschouwd in Jezus van Nazaret? Ik heb ingezien dat hij een gerechte was die het visioen in zijn volle zwaarte heeft gedragen; die omwille van dat visioen uit de weg is geruimd door de handlangers van het regime dat deze wereld verbittert. Maar die volhard heeft, niet zich heeft neergelegd bij de feiten; die vertwijfeld God geroepen heeft: 'Waarom heb jij mij verlaten' - maar ik verlaat jou niet, ik verloochen niet jouw visioen: messiaslichaam aan de dood voorbij. Om die trouw heeft God deze gekruisigde slaaf uitgeroepen, verhoogd, verheerlijkt tot eerstgeborene van de nieuwe wereld.

3.

Paulus ziet de ekklesia, die in Rome toen, die waar dan ook tot in lengte van dagen, als 'lichaam van Jezus Messias'. 'Ekklesia', zijn zij die in Jezus het begin van een nieuwe wereld hebben 'geschouwd'. Sluit je aan bij dat nieuwe begin, zegt Paulus, word begin van 'nieuwe wereld'. Vereenzelvig je met deze gerechte, met zijn vertwijfeling  n met zijn volharding. Lijk op hem in zijn trouw aan het visioen – dan zul je niet te scheiden zijn van hem. Je zult zijn plaats bekleden, je zult hem zijn, zijn zachte kracht, zijn 'uitstraling' in deze wereld. Woorden tegen de klippen op – Paulus, je gaat wel ver. Paulus, wat praat je ons aan? Ach vrees toch niet voor die verte, zegt hij, en gaat nog verder: God-Ik zal, zegt hij, heeft

jullie van meet af aan daartoe geschapen, daartoe bestemd – al voordat je bestond, al in de moederschoot - je was nog ongebooren, hij had je al gezien. Dat is de orakeltaal van de liefde. Zoals jij van je kind hield, toen het nog in de schoot was, zo heeft God jou liefgehad en bestemd om te horen bij Jezus, eerstgeborene van een nieuwe schepping.

Wie durft dit aan? Er zijn er geweest die bij hun volle verstand en met de dood voor ogen, dit hebben aangedurfd. Tegen het einde van zijn beruchte 'Romeinenbrief' wordt de tekst een lied, profetisch gewaagd, profetisch zeker, bijna over de top – dan gaat het zo:

Wel zijn wij in angst en vervolging,
in naaktheid en levensgevaar
wel lijden wij honger, geweld,
zoals geschreven staat:
omdat wij U niet verloochenen,
worden wij dood gemaakt
alle uren van de dag,
afgeslacht, als schapen.

En toch zijn wij niet te verslaan,
alles overleven wij,
uit kracht van God-Ik zal die ons liefheeft.

Wie zijn wij? Allen in deze wereld die worden afgeslacht als schapen. En wij hier, die deze woorden tegenkomen in onze traditie, wij die ze niet bedacht hebben ze nauwelijks of niet aandurven – en soms even wel: in het uur van deze liturgie spreken wij ze uit, ritueel, plaatsvervangend, namens een stomgeslagen menigte die niemand tellen kan: wel zijn wij in angst en vervolging. En toch zijn wij niet te verslaan, alles overleven wij uit kracht van God-Ik zal die ons liefheeft ... liefheeft. En dan plotseling wordt wij ik, ik Paulus die werd weggerukt de hemel in, die daar onspreekbare woorden hoorde en het ondenkbare zag:

Uit deze zekerheid leef ik:
geen dood en geen leven,
geen engelen en geen demonen,
geen nu, geen toekomst,
geen regime,
geen ruimte boven ons, geen afgrond,

niets en niemand is bij machte
ons te scheiden van de liefde
waarmee Hij God-Ik zal ons omringt
in de Messias, Jezus
onze Heer.